

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. IX: 2011

Nr 26 (295)

Data odczytu: 5.10.2011

Data wydania: 5.10.2011

=====

855. spotkanie

Krystyna Borucińska

Franciszek Liszt – Od wirtuoza do mistyka. W 200. rocznicę urodzin.

Jeden z największych pianistów-wirtuozów i kompozytorów XIX wieku urodził się 22 października 1811 r. w małej miejscowości Doborján koło Sopron na granicy Austrii i Węgier, gdzie jego ojciec Adam Liszt administrował majątkiem Esterhazych.

Dzięki opiece i staraniom ojca, Franciszek już jako kilkuletni chłopiec dał się poznać jako cudowne dziecko. Jego pierwsze koncerty na Węgrzech przyniosły mu niebywały rozgłos i zaprowadziły do Wiednia, gdzie jako jedenastoletni wirtuoz został przyjęty na lekcję przez najznakomitszego ówczesnego pedagoga i kompozytora Carla Czernego, sławnego ucznia Beethovena. Pobierał jednocześnie nauki u nadwornego kompozytora i kapelmistrza Antonia Salierého w zakresie kompozycji.

Przed niezwykłym talentem nastolatka chylili czoła najznakomitsi kompozytorzy epoki, tej miary co Diabelli czy Gyrovetz.

Od 1823 roku Franciszek Liszt rozpoczął studia w Paryżu, z którym od tej pory związał się na długie lata.

Na okres pobytu Liszta w Paryżu przypada przyjaźń z Fryderykiem Chopinem, a także jego tryumfalny pochód przez Europę. W 1843 r. bezpośrednio po koncertach w Berlinie przybył do Polski.

W lutym wystąpił w Poznaniu, skąd udał się do Krakowa, gdzie dał trzy koncerty. W kwietniu grał w Warszawie. Wszędzie wywoływał niesłychany zachwyt. W Krakowie zrodził się pomysł do oratorium „Św. Stanisław”, zrealizowany w latach późniejszych. Przebywając w stolicy, odwiedził rodziców Fryderyka Chopina i prawdopodobnie grał na jego fortepianie. Z Warszawy Liszt udał się do Petersburga. Jeszcze wtedy był emocjonalnie związany z hrabiną Marią d'Agoult, która dla niego porzuciła męża i urodziła mu troje dzieci.

W cztery lata później, wracając z podróży po koncertach w krajach naddunajskich, w styczniu 1847 r. przybył do Kijowa na sławne koncerty, gdzie wystąpił z trzema koncertami, wzbudzając największą sensację sezonu. W dalszym pochodzie przez Kresy wschodnie, Liszt dał kilka koncertów w małych, ale kulturalnie prężnych miastach: Żytomierzu, Berdyczowie, Niemirowie i Kamieńcu Podolskim, skąd w kwietniu podążył do Lwowa. Jego koncerty zyskały powszechny aplauz. Zachwycili się nimi m. in. znakomity publicysta i pisarz Karol Szajnocha, znani poeci Wincenty Pol i Kornel Ujejski oraz malarz Wojciech Kossak, który narysował portret Liszta przy fortepianie. W „Bibliotece Zakładu Ossolińskich” ukazał się entuzjastyczny artykuł pióra Józefa Dzierzkowskiego, podobnie jak i w „Dzienniku Mód Paryskich”.

Ze Lwowa koncertowa trasa artysty wiodła do Konstantynopola. W drodze do bizantyjskiego miasta Liszt zatrzymał się na występ w Stanisławowie.

Podróż Liszta na Ukrainę, oprócz charakteru artystycznego miała jeszcze inne, wielkie znaczenie w wymiarze osobistym, co zadecydowało o dalszych losach życia artysty.

W Woronińcach poznał księżną Karolinę Iwanowską – Wittgenstein, która od tej pory stała się najważniejszą miłością jego życia. Dla niego porzuciła męża i całe dotychczasowe środowisko.

Po wielkim sukcesie koncertowym w wielu miastach Europy w 1848 r. wraz z Karoliną, Liszt zamieszkał w Weimarze.

Tu w ciągu 10 lat pobytu rozwinął szeroką działalność jako kompozytor, pedagog, dyrygent. Znajdował się pod przemożnym wpływem duchowego świata księżnej Karoliny, Kobiety głęboko wykształconej i mistycznie usposobionej, autorki dzieł religijno-filozoficznych. Swoje nowe kompozycje tworzył pod wpływem własnych koncepcji a także pieśni Franciszka Schuberta, „Kaprysów” Paganiniego oraz muzyki Fryderyka Chopina, z którym pozostawał w przyjacielskich stosunkach. Na plan dalszy schodzi strona wirtuozowsko-techniczna a wyłania się subtelny nastrój jego muzyki oraz treść programowa, co znajduje odzwierciedlenie m. in. w cyklach poematów fortepianowych „Lata wędrówki” i „Harmonie poetyckie i religijne”

Jako dyrygent w Weimarze Liszt torował drogę postępowym tendencjom w muzyce, m. in. wystawił operę „Lohengrin” Ryszarda Wagnera, z którym przyjaźnił się przez wiele lat. Zwrócił się też do muzyki symfonicznej, tworząc jej nową formę w postaci tzw. poematu symfonicznego wolnej od utartego od dawna schematu. Skomponował ich aż 12, m. in. „Hamlet”, „Orfeusz”, „Mazepa”.

Zabiegi księżnej Karoliny o uzyskanie rozwodu i zalegalizowanie związku zawarciem małżeństwa z Lisztem skończyły się niepowodzeniem. Obydwoje byli tym faktem rozgoryczeni, rozczarowani i przybici. Taki stan pogłębił ich religijno-mistyczne nastawienie do życia.

Na skutek splotu intryg w 1861 r. Liszt opuścił Weimar i wyjechał do Rzymu, gdzie w 1865 r. przyjął niższe święcenia kapłańskie, zostając księdzem świeckim. Do takiego kroku nakłoniła go Karolina, z którą nadal pozostał w kontakcie.

Nie porzucił żadnej z dotychczasowych działalności: komponował, koncertował, uczył, inicjował i organizował liczne imprezy, interesował się trojgiem dorastających dzieci ze związku z hrabiną Marią.

Jako duchowny komponował głównie utwory kościelne. Napisał m. in. oratorium „Chrystus”, „Legendę o św. Elżbiecie”, mszę węgierską, psalmy na chór z organami, skrzypcami i harfą. Po opuszczeniu Rzymu (1869), Liszt najczęściej przebywał w Budapeszcie, podkreślając w ten sposób swoją narodowość.

Tu z jego fundacji powstało konserwatorium muzyczne.

Wraz z Wagnerem i Berliozem tworzyli tzw. szkołę neoromantyczną, która z zupełną swobodą traktowała przekazane tradycją formy, dokonując przewrotu w muzyce. Z Wagnerem łączyły Liszta nie tylko bliskie stosunki artystyczne ale i więzy rodzinne. Jego młodsza córka Cosima, urodzona ze związku z Marią d'Agoult po rozwodzie poślubiła Wagnera, który w ten sposób został zięciem Liszta.

Oprócz twórczości kompozytorskiej Liszt rozwijał bogatą twórczość literacką w postaci licznych artykułów i rozpraw, z których najważniejsze dotyczą Chopina (1852), o muzyce cyganów, Studia o Paganinim, Wagnerze, Berliozie. Poza Chopinem Liszt żywo interesował się muzyką polską, wspierał polskich kompozytorów (braci Wieniawskich, Z. Noskowskiego, J. Galla) i wykonywał ich utwory.

Literatura podstawowa.

- J. Gal György Sandor, W blasku sławy. Powieść o Liszcie. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1985.
- Hoesick Ferdynand, Chopin. Życie i twórczość, t. II-IV. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1965.
- Pierożyna Elżbieta, Miłość i przyjaźń w życiu Chopina, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa, 2005.
- Reiss Józef, Mała Encyklopedia Muzyki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 1960.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.